

A Könyvkiadás Kollégiuma középtávú stratégiája

Az NKA kollégiumi rendszerének 2011. évi átalakítása magával hozta, hogy a könyvkiadás támogatásával korábban foglalkozó kollégiumok is új rendszerben működnek, s a könyvkiadás támogatása egy kollégium munkakörében koncentrálódik a jövőben. Az átalakításnak több fontos pozitív következménye van. Az első, hogy az egész könyvkiadás rendszerét egységben lehet kezelni, nem fordulhat elő, hogy a különböző kollégiumok más-más nagyságrendben, más-más szempontok alapján támogatják ezt a nagyon fontos területet. A második ehhez kapcsolódó eredmény, hogy a könyvkiadás területén bevezetendő újításokat az egész könyvkiadásra kiterjedően lehet megvalósítani, tehát egyes részterületek nem maradnak ki a fejlődésből.

Mindezek mellett nem a kollégiumok átalakítása volt a legfontosabb változás 2011-ben, hanem az NKA új elnöke, L. Simon László által meghirdetett új támogatási alapelv, hogy az állami pénzből támogatott kulturális produktum (előadás, könyv, folyóirat, rendezvény, kiállítás stb.) jusson el a maga közönségéhez – még ha az réteggözönség is –, tehát ne legyen olyan értékteremtő munka, amelynek az eredménye megmarad az őt létrehozó műhely falai között, és a közönség nem találkozhat vele. Ez az alapelv lett a meghatározó a Könyvkiadás Kollégiuma új stratégiájának elkészítésekor is.

Az előző évek örökségeként a kollégiumra maradt a Márai- program II. listájának elbírálása, s ezzel, illetve a program megvalósításához kapcsolódó felhívások közzétételével a Márai-program lezárult. Ezzel együtt azokat az eredményeket, amelyeket a program felmutatott a kollégium a további könyvtámogatási rendszerekben is megvalósítja. Ennek fő komponense, hogy ezen túl a támogatott könyvekből a kiadóknak mindenképpen példányokat kell eljuttatni az NKA-n keresztül a magyarországi könyvtárak részére. Ezzel megvalósul az alapelv, hogy a létrehozott érték a könyvtári olvasókon keresztül eljusson saját befogadó közönségéhez.

Felmerült az a gondolat, hogy a támogatott és beszállított könyvek elosztásának rendszerét a Közgyűjteményi Kollégium dolgozza ki, felügyelje és irányítsa, mert elképzelhető, hogy nekik nagyobb rálátásuk és tapasztalatuk van a könyvtárak, levéltári, múzeumi és egyéb közgyűjteményi könyvtárak működésére. Felmerült például az az ötlet a könyvtárak szempontjait képviselő Ramháb Mária bizottsági tag részéről, hogy a jövőben a könyvtáraknak nem papíralapú példányokat kellene kapniuk, mert abból nagyjából 1-1 példány jut el a könyvtárakba, és ha valaki azt kikölcsönzi, vagy akár helyben huzamosabban olvassa, akkor ahhoz más nem fér hozzá. Ehelyett inkább a könyvtári zárt rendszerek számára egy elektronikus példányt biztosítson a kiadó, amelyet a könyvtárakban lehet elérni, de ott korlátlan számban és a nyitvatartási időben szintén korlátlanul lehetne használni, olvasni.

Ilyen kérdésekben a Könyvkiadási Kollégium nehezen tud állást foglalni, ezért lehet, hogy egyszerűbb lenne, ha a támogatott könyvek további sorsa a Közgyűjteményi Kollégium illetékességi körébe tartozna.

A könyvtámogatási rendszer új struktúrája:

1. A támogatandó könyvek szakmai területei:

Az új kollégium a hagyományos, tehát eddig is létező könyvpályázatokkal egybehangzón három szakterületet jelölt meg, amelyeken belül támogatásra lehet pályázni. Ezek: 1. művészet, 2. szépirodalom és annak recepciója, 3. ismeretterjesztő művek. A három terület elkülönítése részben azért volt szükséges, mert így az egyes területekre érkező pályázatok összehasonlítása könnyebbé vált, másrészt az egyes területeknek különböző jellemzői vannak. A szépirodalmi területen nem szerepelhetnek fordítások, míg a művészeti területeken általában költségigényesebb, drágább kivitelű könyvek kaphatnak támogatást. Az ismeretterjesztő területhez olyan kiadványok is kerülnek, amelyek a múzeumok, levéltárak, könyvtárak cserepéldánnyal megoldott működéskéhez erősen kötődnek.

A már korábban is meglévő szakmai területek mellett új területek kijelölése is fontos feladat. Ilyen terület a gyermek- és ifjúsági irodalom területe, amelynek létrehozása már évek óta több kollégium közös kívánsága volt. Új terület a felsőoktatási tankönyv és szaktudományos könyvkiadás területe, amelyre speciális, a felsőoktatásban fontos szerepet betöltő könyvekkel lehet pályázni. Ezeknek a könyveknek a könyvtárakba kerülését külön szabályozni fogjuk majd.

2. A könyvkiadás támogatás időbeni ütemezésének változásai

A kollégium tervezi, illetve részben már meg is valósította az egy éves futamidőn túli pályázatok meghirdetését. Ezek általában két, néha többéves kiadási munkálatokra szóló programfelhívások. Az ilyen jellegű pályázatok a könyvkiadók munkájának tervezhetőségét növelik meg.

Jelenleg a Könyvkiadói program pályázat fut, amelyben két éves időszakra pályázhatnak a kiadók összesen öt könyvcímmel. A jövőben a kiegyensúlyozott kiadói munka érdekében elképzelhető a hároméves futamidejű pályázat is, elsősorban a felsőoktatási tankönyvek és szaktudományos könyvek területén.

Az ütemezés időbeli változásában fontos előrelépés az is, hogy ezentúl évente legalább két alkalommal jelennek meg könyvkiadásra szóló pályázatok, s ezért könyvtámogatás egyenletesebben elosztva érkezik meg majd a kiadókhoz.

3. A digitalizálással kapcsolatos stratégiai tervek

A Kollégium tervezi egy átfogó digitalizációs támogatási program beindítását 2013-tól. Mivel a 21. századból több mint egy évtized eltelt, nem várakozhatunk tovább, válaszolni kell e kor kihívásaira. A papíralapú könyvnyomtatás helyét több területen átveszi a digitális-elektronikus tartalomszolgáltatás. ennek nemcsak környezetvédelmi okai vannak (papírfelhasználás), de a digitálisan tárolható, továbbítható szövegek felhasználási, befogadási lehetőségei is jelentősen mások, mint a korábbi papírkönyveké.

A digitalizálási program több, különféle digitalizálási és tartalomszolgáltatási folyamatot kíván támogatni. Nemcsak az elektronikus könyvek formáját, de a létrehozott tartalmak különféle megosztási lehetőségeit is.

Mindezekhez szükséges lesz (legalább nagy vonalakban) egy digitalizálási és tartalomszolgáltatási szabvány alapelveinek meghatározása, hiszen nyilvánvaló, hogy más és más paraméterekkel és pályázati feltételekkel kell meghatározni a már létező tartalmak digitalizálásának módját, illetve az ezután megszülető, netán folyamatosan bővülő, új tartalmak létrehozását.

Számolni kell azzal is, hogy a tartalom szolgáltatásként elkészült művek esetében a projekt megvalósítási ideje hosszabb lesz, mint az NKA által hagyományosan támogatott projekteké. Egy, a világhálóra feltett és folyamatosan frissített mű esetében legalább 10 éves periódusban kell gondolkodni, azaz az elszámolási határidő is ilyen mértékben fog nőni.

4. A Publishing Hungary Program

Ez évtől megindult a Publishing Hungary Program, amelynek meghívásos pályázatát a kollégium írja ki, a pályázó a Balassi Intézet, amely a megvalósítja Magyarország külföldi könyves rendezvényeken való részvételének programját. A Publishing Hungary Program megvalósításában a Balassi Intézet együttműködik más könyves szervezetekkel, illetve a Könyv és Fordítástámogatási Irodával. Fontos célkitűzése a programnak, hogy a sokszínű magyarországi szép- és tényirodalmat a külföldi könyv olvasókkal megismertesse. A Publishing Hungary Program is három éven keresztül húzódó, hosszú távú pályázat keretében valósul meg.

A kollégium az alábbi fontos alapelveket kívánja követni jövőben is:

- megvalósítja a különféle könyvszakmai területek kiegyensúlyozott támogatását
- a jobb működés, a hatékonyabb döntések érdekében folyamatosan kapcsolatot tart a különféle könyvszakmai szervezetekkel
- a kollégium könyvtámogatásai segítsék elő a magyar irodalom és a hazai könyvkultúra gazdagságának, sokszínűségének megismertetését olvasóinkkal

Thimár Attila,

a Könyvkiadás Kollégiuma vezetője